

11

การพัฒนา ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

“มุ่งเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการยกระดับ
คุณภาพชีวิตคนไทย นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรมนุษย์
ที่มีศักยภาพในทุกมิติและในทุกช่วงชีวิตอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย
สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม พร้อมเป็นกำลังสำคัญ
ในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและประเทศ”

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศให้เอื้อต่อการพัฒนา ศักยภาพคนไทยตลอดช่วงชีวิต ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเรียน วัยรุ่น วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ ให้คนไทยเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้เป็นคนที่มีความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรอบรู้ ทางการเงิน มีความสามารถในการวางแผนชีวิตและการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถ พัฒนาตนเองและเป็นการสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและประเทศ ทั้งนี้ แผนแม่บทฯ ประเด็น (11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มีความสอดคล้องโดยตรงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายระดับประเด็นที่กำหนดให้ คนไทยทุกช่วงวัยมีคุณภาพ เพิ่มขึ้น ได้รับการพัฒนา อย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้ และทักษะในศตวรรษที่ 21 รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

110001

คนไทยทุกช่วงวัยมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้ และทักษะในศตวรรษที่ 21 รักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ปี 2562

ปี 2563

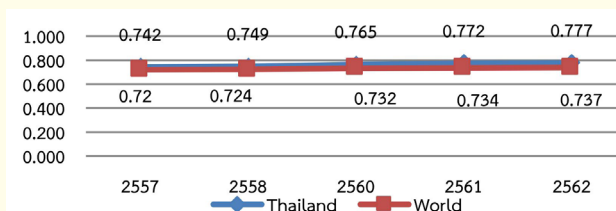
ปี 2564

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

ดัชนีการพัฒนามนุษย์มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.79

เมื่อพิจารณาดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) พบว่า ประเทศไทย มีดัชนีการพัฒนามนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใน ปี 2560 – 2562 ประเทศไทยมีค่าคะแนน HDI เท่ากับ 0.765 0.772 และ 0.777 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่า ค่าเฉลี่ยดัชนีการพัฒนามนุษย์ของโลกที่อยู่ที่ 0.732 0.734 และ 0.737 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณา องค์ประกอบของ HDI พบว่าปี 2562 ประเทศไทย มีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดอยู่ที่ 77.2 ปี จำนวนปี ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาอยู่ที่ 15 ปี และรายได้ ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 17,781 บาท ซึ่งค่าเฉลี่ย

ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI)

ที่มา: Human Development Report 2020,

United Nations Development Programme Development Programme

การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

ทั้ง 3 ด้านของไทยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของไทยจะอยู่ที่ 7.9 ปี ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก แต่เมื่อเปรียบในทุกด้านแล้ว ประเทศไทยยังคงได้รับการจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ในระดับสูง (อันดับที่ 79 จาก 189 ประเทศ) ทั้งนี้ ในปี 2564 ยังคงไม่มีการเผยแพร่รายงานดัชนีการพัฒนามนุษย์

Human Development Index and its components, 2019 (2562)					
	Human Development Index (HDI) (index value)	Life expectancy at birth (years)	Expected years of schooling (years)	Mean years of schooling (years)	Gross national income (GNI) per capita (PPP \$)
Thailand	0.777	77.2	15.0	7.9	17,781
World	0.737	72.8	12.7	8.5	16,734

ที่มา: Human Development Report 2020,

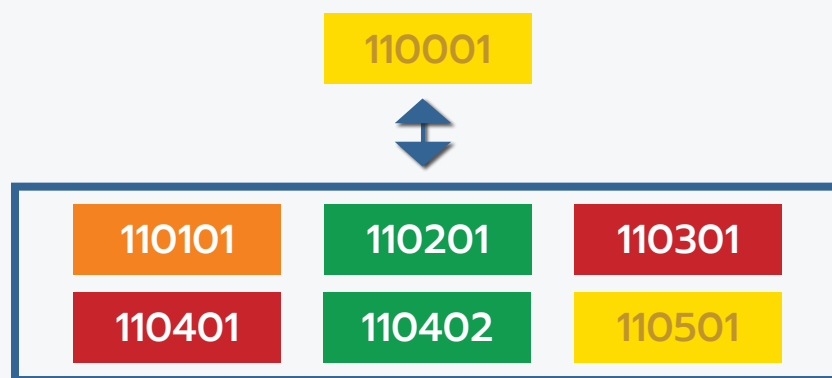
United Nations Development Programme Development Programme

อย่างไรก็ตาม แผนแม่บทฯ ประเด็น การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ยังคงมีประเด็นท้าทายที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ได้แก่ ปัญหาความสัมพันธ์และการใช้ชีวิตในครอบครัว ปัญหาการพัฒนาเด็กปฐมวัยในเชิงพื้นที่ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและคุณภาพของการบริการทางการศึกษา การว่างงานระยะยาวที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน การสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาประเทศด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคงของผู้สูงอายุเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางประชากร ประกอบกับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบให้เกิดข้อจำกัดและการลดทอนโอกาสในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมทุกช่วงวัย

แผนแม่บทฯ ประเด็น (11) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

ประกอบด้วย 6 เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย โดยมีสถานะการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย (Y1) กับเป้าหมายระดับประเด็น (Y2)

*สถานะการบรรลุเป้าหมายประจำปี 2564

110101

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ครอบครัวไทยเข้มแข็ง และมีจิตสำนึกความเป็นไทย ดำรงชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565 ดัชนีครอบครัวอบอุ่น ร้อยละ 75

โดยในปี 2564 ไม่มีการจัดทำรายงานดัชนีความก้าวหน้าของคน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาดัชนีความก้าวหน้าของคน ในปี 2563 พบว่า ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน อยู่ที่ 0.6571 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 0.6200 ในปี 2560 และจาก 0.6371 ในปี 2562 ซึ่งมีสถานการณ์บรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง

110201

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

เด็กเกิดอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการสมวัย สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565 ดัชนีพัฒนาการเด็กสมวัย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

โดยผลการสำรวจพัฒนาการของเด็กปฐมวัยภายใต้การใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) พบว่าอยู่ที่ร้อยละ 82 ในปี 2564 ซึ่งคงที่จากปี 2563 แต่ลดลงจากปี 2562 ที่อยู่ที่ร้อยละ 86.95 อย่างไรก็ตาม ยังถือว่าสามารถบรรลุค่าเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้แล้ว

110301

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

วัยเรียน/วัยรุ่น มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 รู้จักคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565 คะแนนความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านทักษะ (Skill) ของ World Economic Forum (WEF) เพิ่มขึ้นร้อยละ 20

โดยในปี 2564 WEF ไม่มีการรายงานผลการจัดความสามารถทางการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโดยเทียบเคียงจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ (International Institute for Management Development: IMD) ปี 2564 พบว่า ประเทศไทยมีอันดับเรื่องการศึกษาอยู่ในอันดับ 56 ซึ่งลดลง 1 อันดับจากปี 2563 ส่งผลให้สถานะการบรรลุเป้าหมายยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต

110401

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

แรงงานมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต มีทักษะอาชีพสูง ตระหนักในความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ตามพลวัตของโครงสร้างอาชีพและความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565 อัตราการขยายตัวของผลิตภาพแรงงาน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5

โดยในปี 2564 พบว่า ผลิตภาพแรงงาน (มูลค่า GDP/ผู้มีงานทำ) (ใช้ข้อมูลไตรมาส 1 – 3 ปี 2564) เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 ต่อปี หรือมีมูลค่าเท่ากับ 271,633 บาท/คน/ปี ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2563 ที่ผลิตภาพแรงงานอยู่ที่ติดลบร้อยละ 6.3 ทั้งนี้ แม้ว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายขั้นวิกฤต

การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

110402

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

มีคนไทยที่มีความสามารถและผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศเข้ามาทำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565 สัดส่วนกำลังแรงงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มขึ้นร้อยละ 10

โดยในปี 2564 พบว่า สัดส่วนกำลังแรงงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ใช้ข้อมูลเฉลี่ยไตรมาส 1 - 3 ของปี 2564) อยู่ที่ร้อยละ 9.7 ของกำลังแรงงานทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 14.6 ส่งผลให้บรรลุค่าเป้าหมายตามแผน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากดัชนี Global Talent Competitiveness Index: GTCI ปี 2021 ที่มีการประเมินจากศักยภาพการดึงดูด พัฒนา และรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถของประเทศต่าง ๆ 134 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 68 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ไม่สูงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับสิงคโปร์ และมาเลเซีย ที่อยู่ในอันดับที่ 2 และ 34 ตามลำดับ

110501

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต มีทักษะการดำรงชีวิต เรียนรู้พัฒนาตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคมเพิ่มขึ้น กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุในปี 2565 จำนวนผู้สูงอายุมีศักยภาพมีงานทำและรายได้เหมาะสม เพิ่มขึ้นร้อยละ 10

โดยปี 2564 รายงานผลสำรวจภาวะการทำงาน (ใช้ข้อมูลของไตรมาส 2 ปี 2564) พบว่า มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีงานทำ 4.78 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.49 จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 12.75 ล้านคน และเมื่อพิจารณาอัตราส่วนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีงานทำ พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 37.49 ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจากร้อยละ 36.91 ในปี 2563 สำหรับค่าจ้างเฉลี่ยของผู้สูงอายุในปี 2564 ยังไม่มีการรายงานผลการสำรวจ ทั้งนี้ หากพิจารณา ในปี 2563 ค่าจ้างเฉลี่ยของผู้สูงอายุ อยู่ที่ 11,972 บาท/เดือน เพิ่มขึ้นจาก 11,336 บาท/เดือน ในปี 2562 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอัตราส่วนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีงานทำ และค่าจ้างเฉลี่ยของผู้สูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังคงอยู่ในสถานะการบรรลุเป้าหมายที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

แผนแม่บทย่อย

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

**ครอบครัวไทยเข้มแข็ง และมีจิตสำนึกความเป็นไทย
ดำรงชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น**

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

ดัชนีครอบครัวอบอุ่น ร้อยละ 75

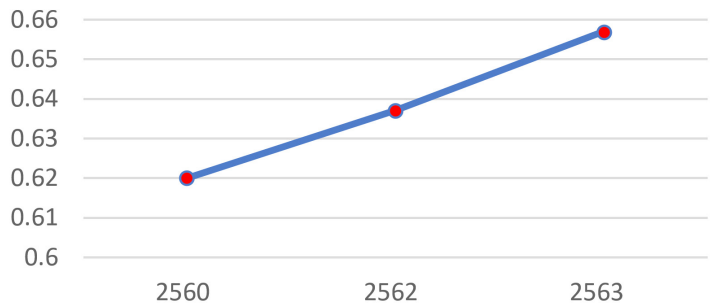
สถาบันครอบครัวมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างและหล่อหลอมชีวิตมนุษย์ในสังคมให้เติบโต มีสุขภาพ มีพฤติกรรม และบุคลิกภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมผ่านการอบรมเลี้ยงดู การให้ความรัก ความอบอุ่น การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเติบโตเป็นคนดีมีคุณภาพ เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้มีการส่งเสริมกลไกที่เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัวและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ต่าง ๆ อาทิ ระบบสิทธิประโยชน์สำหรับครอบครัว ความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกระดับ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของครอบครัวไทย รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกมีความเปราะบางมากขึ้น จึงจำเป็นต้องส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวอันเป็นหน่วยทางสังคมแรกที่สำคัญที่สุด ตลอดจนการสร้าง ความตระหนักรู้ถึงคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ของความเป็นไทย

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน เป็นดัชนีที่สะท้อนถึงสภาพครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกัน โดยไม่ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ลำพังคนเดียว ไม่ให้เด็กทำงานตั้งแต่อายุน้อย รวมทั้ง สะท้อนถึงสภาพแวดล้อมในชุมชนที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้น ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนจึงเป็นหนึ่งในดัชนีย่อยของดัชนีความก้าวหน้าของคน โดยในปี 2563 พบว่า ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชนในปี 2563 อยู่ที่ 0.6571

เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 0.6200 ในปี 2560 และจาก 0.6371 ในปี 2562 ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวลดลงของการแจ้งความคดีชีวิตร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ประกอบกับโครงสร้างทางครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมในอดีต ซึ่งเคยเป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก และเครือญาติ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เป็นไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

ดัชนีย่อยด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา ในช่วงที่ผ่านมาภาครัฐมีโครงการส่งเสริมให้มีการยกระดับความเข้มแข็งของครอบครัวไทยอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการปลูกจิตสำนึกความเป็นไทยให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการดำรงชีวิตด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ โครงการพัฒนาศักยภาพครอบครัว โครงการ Thai Family Platform เพื่อการเรียนรู้สำหรับสตรีและครอบครัว โครงการสื่อสารองค์กรเพื่อเสริมสร้างพลังด้านสตรีและครอบครัวสู่สังคม โครงการขับเคลื่อนงานตามมาตรการด้านสตรีกับการส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคง ที่สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวร่วมมือกันให้ความช่วยเหลือและทำงานประสานกัน สร้างความสมดุลรอบด้านและการสานสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งโครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐดำเนินการล้วนส่งผลให้เกิดการสร้างสถาบันครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง มุ่งเน้นสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวรวมถึงสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวไทย และการปลูกจิตสำนึกของความเป็นไทย ดำรงชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้นในศตวรรษที่ 21 ยังคงเผชิญกับประเด็นท้าทายหลัก คือ ปัญหาความสัมพันธ์และการใช้ชีวิตในครอบครัว ที่พบว่า ภาวะความอยู่ดีมีสุขของประชาชนมีแนวโน้มลดลง ส่งผลต่อสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว อันเนื่องมาจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่ามกลางความผันผวนของเศรษฐกิจโลกภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้ครอบครัวต้องประสบกับปัญหาและความยากลำบาก ก่อให้เกิดสภาวะตึงเครียดสมาชิกในครอบครัวต้องหันมาพึ่งพาตนเองมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ขาดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในครอบครัว ประกอบกับต้องสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของครอบครัว นำไปสู่การใช้ชีวิตครอบครัวอย่างมีความสุขต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากการรักษาเสถียรภาพของปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ จึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครอบครัว โดยมุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะของครอบครัว สร้างครอบครัวให้มีศักยภาพและสัมพันธภาพที่ดี สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม โดยสมาชิกของครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพโดยภาคีเครือข่ายทางสังคมทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดระบบเครือข่ายครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถส่งเสริมให้ครอบครัวดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกัน สามารถพึ่งพาตนเองได้ภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลก

การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

110201

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

เด็กเกิดอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการสมวัย
สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น

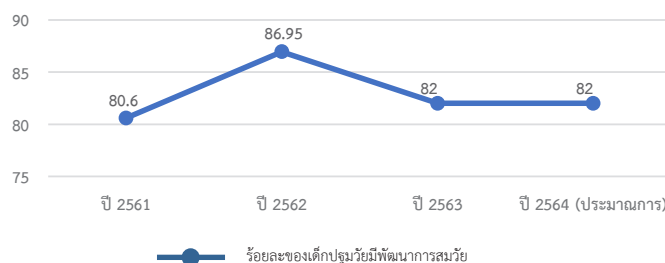
ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

ดัชนีพัฒนาการเด็กสมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

เป้าหมายการพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์จนถึงปฐมวัยมีความสำคัญกับการเตรียมความพร้อม ทั้งสุขภาพ เจตคติ ความรู้และทักษะให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ การส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ การส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมดูแลด้านโภชนาการเด็ก การสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้พ่อแม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ด้วยตนเอง การพัฒนาหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพัฒนาเด็กให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเริ่มตั้งแต่การเกิดอย่างมีคุณภาพ การเจริญเติบโตและการมีพัฒนาการสมวัย การจัดบริการและสวัสดิการสำหรับเด็กปฐมวัย ระบบสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตลอดจนกลไกบริหารจัดการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมุ่งเป้าในเชิงพื้นที่ และการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในการติดตาม พัฒนาและฟื้นฟูความรู้ของเด็กปฐมวัยที่ถดถอยไปในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ยังถือเป็นความท้าทายสำคัญที่ประเทศไทยจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย การสำรวจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นการคัดกรองพัฒนาการของเด็กอายุ 9, 18, 30, 42 และ 60 เดือน โดยใช้คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (DSPM) แล้วผลการตรวจคัดกรองผ่านครบ 5 ด้าน (การเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อเล็ก การเข้าใจภาษา การใช้ภาษา การช่วยเหลือตนเองและสังคม) พบว่าการคาดประมาณการพัฒนาการสมวัยของเด็กปฐมวัย ของปี 2564 อยู่ที่ร้อยละ 82 ซึ่งคงที่จาก

ร้อยละของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการสมวัย

ที่มา: สถาบันพัฒนาอเนกวัยเด็กแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข

ปี 2563 แต่ลดลงจากปี 2562 ที่อยู่ที่ร้อยละ 86.95 ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลกระทบมาจากการปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือสถานศึกษาตามมาตรการควบคุมการระบาดของเชื้อโควิด-19 ของ ศบค. ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ยังถือว่าสามารถบรรลุค่าเป้าหมายของแผนที่กำหนดให้พัฒนาการเด็กสมวัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 แล้ว ทั้งนี้ หากพิจารณาผลการดำเนินงานตามรายเขตสุขภาพโดยเฉพาะในเขตสุขภาพที่ 1 และ 4 ยังพบค่าเฉลี่ยร้อยละของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการที่ยังต้องเร่งพัฒนาเพื่อให้ทัดเทียมกับเขตสุขภาพอื่น ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาแบบมุ่งเป้าในเชิงพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่า เด็กชั้นอนุบาล 3 ในพื้นที่ในจังหวัดที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 จำนวน 25 จังหวัดทั่วประเทศที่มีการปิดโรงเรียน มีระดับความพร้อมในการเรียนรู้ (School Readiness) ต่ำกว่ากลุ่มที่สามารถไปเรียนได้ตามปกติ โดยความพร้อมทางภาษาลดลง 0.39 ปี คณิตศาสตร์ลดลง 0.32 ปี สติปัญญาลดลง 0.38 ปี อย่างไรก็ตาม เด็กในช่วงอายุดังกล่าวยังมีความยืดหยุ่นทางปัญญาสูง หากมีการส่งเสริมการฟื้นฟูการเรียนรู้และการติดตามที่เหมาะสมก็จะสามารถแก้ปัญหาพัฒนาการดังกล่าวได้

การดำเนินการที่ผ่านมา ที่ผ่านมามีปี 2563 – 2564 หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยมีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี และเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 600 บาท/เดือน (พม.) เป็นนโยบายต่อเนื่องที่สำคัญของรัฐบาลในการสร้างการเข้าถึงการศึกษาและสวัสดิการอื่น ๆ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย การบูรณาการ 4 กระทรวง ในการขับเคลื่อนมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม และการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564-2570 โดยเน้นการนำ Unplug Coding และทักษะโลกยุคใหม่ลงสู่การปฏิบัติ อีกทั้งยังมีการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิ การพัฒนาระบบการคัดกรองเพื่อช่วยเหลือเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ได้รับการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการและได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การจัดทำและเชื่อมฐานข้อมูลเพื่อติดตามนักเรียนทุนเสมอภาคในช่วงรอยต่อในชั้นอนุบาล 3 (กสศ.) โครงการมหัศจรรย์ 1,000 วันแรก โดยมุ่งเน้นสร้างเสริมกิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัว การสร้างความรอบรู้ด้านการดูแลเด็กปฐมวัย เพื่อสร้างความตระหนักแก่กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง โดยเพิ่มช่องทางการเข้าถึงข้อมูล อาทิ เพจ 9 ย่างสร้างลูก DSPM E-Learning แอปพลิเคชัน Khunlook และเพิ่มช่องทางการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ทั้งพยาบาลหลังคลอดและโรงพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัย

และเอกชน ตลอดจนให้วิตามินเสริมธาตุเหล็กและโฟลิกก่อนตั้งครรภ์ 3 เดือนจนถึงหลังคลอด 6 เดือน หรือรับการตรวจครรภ์ฟรีและฝากครรภ์ฟรี (สธ.) รวมถึงการช่วยเหลือบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 อัตรา 2,000 บาท/คน ให้เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนในและนอกสังกัด ศธ.

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมาย ในภาพรวมประเทศไทยนั้นสามารถบรรลุเป้าหมาย ด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัยมาได้อย่างต่อเนื่อง แต่การพัฒนาเด็กปฐมวัยในเชิงพื้นที่ยังประสบปัญหา จึงเป็นความท้าทายสำคัญของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะต้องยกระดับการดำเนินการในระยะต่อไปเพื่อให้ ความสำคัญกับการพัฒนาและความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาเด็กปฐมวัยเชิงพื้นที่มากยิ่งขึ้น อีกทั้งสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมา ที่มีการปิดสถานศึกษานั้นอาจส่งผลให้เด็กปฐมวัยไม่ได้รับการพัฒนา อย่างต่อเนื่องและส่งผลให้เกิดภาวะถดถอยทางความรู้ (Learning Loss) ซึ่งเป็นความท้าทายที่ประเทศไทย จะต้องพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมในการดำเนินการรองรับสถานการณ์ฉุกเฉิน ที่มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นอย่างมีประสิทธิภาพให้ได้ รวมถึงยังต้องเร่งพัฒนาพ่อแม่ผู้ปกครองในการดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในระยะต่อไปควรยกระดับการดำเนินงานโดยกำหนดแนวทาง การพัฒนาเด็กปฐมวัย และการจัดสรรงบประมาณอย่างมุ่งเป้าไปในเชิงพื้นที่และรายสถานศึกษามากขึ้น โดยเร่งจัดอุปสรรคในทางกฎระเบียบและการปฏิบัติในการบูรณาการข้อมูลเพื่อช่วยเหลือเด็กให้ เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัย อีกทั้งพัฒนาระบบการดูแลและพัฒนาที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนา เด็กปฐมวัยและสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 อย่างเหมาะสม ทั้งการติดตามการพัฒนาทักษะ และการเรียนรู้ของเด็กรายบุคคล และพัฒนาวิธีการฟื้นฟูภาวะความรู้ถดถอย อีกทั้งการมีกลไก ในการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ประสบผลกระทบจากโควิด-19 ทั้งผู้ป่วยเด็ก และเด็กกำพร้า ตลอดจนการพัฒนา กลไกที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะของพ่อแม่ผู้ปกครองในการมีทักษะพ่อแม่ (Parenting Skills) ซึ่งต้องอาศัยการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานในหลักสูตรตั้งแต่วัยเรียน รวมถึงการผลิตและพัฒนาครู และผู้ดูแลเด็กที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดูแลเด็กปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยใช้กลไก ของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ในการศึกษาวิจัยรูปแบบการดำเนินงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างนิสิต นักศึกษา ครู และครูประจำการ

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

วัยเรียน/วัยรุ่น มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21
รู้จักคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง
มีความกล้าหาญทางจริยธรรมมีความสามารถ
ในการแก้ปัญหา และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

คะแนนความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านทักษะ (Skill)
ของ World Economic Forum (WEF) เพิ่มขึ้นร้อยละ 20

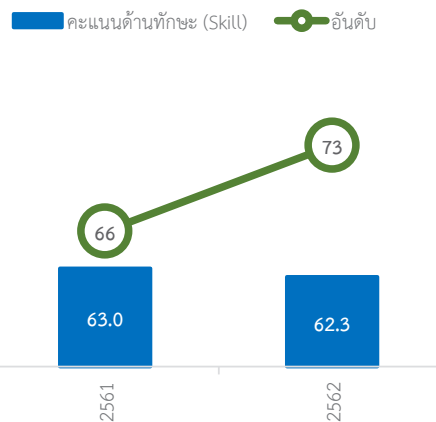
เป้าหมายการพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างรอบด้าน ทั้ง Soft Skills และ Hard Skills โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะชีวิตภายใต้ สังคมพหุวัฒนธรรม ทักษะด้านภาษา ศิลปะ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยี ซึ่งปัจจัยสำคัญของการบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวนั้นเกี่ยวข้องตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะชีวิตและการทำงาน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี การเพิ่มศักยภาพให้แก่ผู้ถ่ายทอดความรู้ การออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง และการฝึกปฏิบัติจริง รวมถึงการสร้างกลไกการบริหารจัดการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา ประชากรช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น อาทิ นโยบายและมาตรการที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ และเหมาะสม ทั้งนี้ จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนและตลาดแรงงาน รวมถึงการพัฒนาทักษะที่จะเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่ยังไม่เพียงพอ ยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่ไทยจะต้องดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย ในปี 2563-2564

World Economic Forum (WEF) ยังไม่มีการรายงานผลการจัดความสามารถทางการแข่งขัน ดังนั้น หากพิจารณาจากรายงานฯ ล่าสุด ในปี 2562 พบว่า อันดับความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาทุนมนุษย์ด้านทักษะ (Skill) ของไทยเพิ่มขึ้นเป็นอันดับที่ 73 จาก 141 ประเทศทั่วโลก จากอันดับที่ 66 จาก 140 ประเทศทั่วโลก ในปี 2561 โดยมีคะแนนลดลงเป็น 62.30 คะแนน จากในปี 2561 ที่อยู่ที่ 63 คะแนน ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญมาจากทักษะของบัณฑิตที่ลดลง และการสอนให้คิดเชิงวิเคราะห์ที่ยังมีคะแนนที่ค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโดยการเทียบเคียงจากการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD ในปี 2564 พบว่า ประเทศไทยมีอันดับด้านการศึกษาอยู่ในอันดับ 56 ซึ่งลดลง 1 อันดับจากปี 2563 โดยตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับทักษะของวัยเรียน/วัยรุ่นที่มีอันดับลดลง ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา และการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ขณะที่ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ในอันดับดีขึ้น รวมถึงเมื่อพิจารณาดัชนีศักยภาพการแข่งขันด้านทรัพยากรบุคคลของโลกปี 2563 (GTCI) พบว่า ในภาพรวมไทยมีคะแนนเพียง 41.30 จาก 100 คะแนน โดยอยู่ในอันดับที่ 67 ซึ่งยังต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะสิงคโปร์ที่มี 78.48 คะแนน และมาเลเซียที่มี 60.40 คะแนน ซึ่งมีมิติด้านทักษะที่ยังเป็นจุดอ่อน ได้แก่ ทักษะสายวิชาชีพ (Vocational & Technical Skills) และความรู้ความสามารถในระดับสากล (Global Knowledge Skills)

ร้อยละของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย

ที่มา: The Global Competitiveness Report 2019, World Economic Forum (WEF)

การดำเนินการที่ผ่านมา ช่วงปี 2563 – 2564 ที่ผ่านมา มีการสร้างการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ของวัยเรียน/วัยรุ่น อาทิ ขยายกลุ่มเป้าหมายโครงการจัดสรรเงินอุดหนุนแบบมีเงื่อนไข (นักเรียนทุนเสมอภาค) จากประมาณ 1.17 ล้านคน ในภาคการศึกษาที่ 2/2563 เป็น 1.30 ล้านคน ในภาคการศึกษาที่ 1/2564 รวมถึงพัฒนาและใช้ระบบฐานข้อมูลการติดตาม เฝ้าระวังการหลุดออกนอกระบบ และนำเด็กที่หลุดออกไปแล้วมาพัฒนาทักษะที่เหมาะสม ของ กสศ. อีกทั้งมีการดำเนินการเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็น อาทิ พัฒนาและขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฐานสมรรถนะ) โดยนำร่องในโรงเรียน เขตพื้นที่นวัตกรรม พัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบระดับมัธยมศึกษา จัดทำหลักสูตรการพัฒนาศึกษานิเทศก์ในการยกย่องหลักสูตร Reskill และ Upskill เพื่อเป็นผู้นำทางวิชาการในพื้นที่ ทั้งนี้ มีการส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและเชื่อมต่อกับโลกการทำงานจริง ผ่านการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เช่น การจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของอาชีวศึกษาตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ การสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ เพื่อตอบโจทย์อุตสาหกรรมเป้าหมาย มีสถาบันอุดมศึกษาเข้าร่วมโครงการ 35 แห่ง แบ่งเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา (Degree) จำนวน 91 หลักสูตร และประกาศนียบัตร (Non-Degree) รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาทักษะผ่านแพลตฟอร์มที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ “Thai MOOC LMS” ความร่วมมือในการพัฒนารายวิชาออนไลน์ โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา กว่า 120 แห่ง กว่า 500 รายวิชา มีผู้เรียนกว่า 1,000,000 คน มีผู้เรียนจบได้รับประกาศนียบัตรกว่า 652,000 ใบ รวมถึงมีความร่วมมือกับสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพและสถาบันการศึกษา เพื่อ Reskill และ Upskill อีกด้วย

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ความเหลื่อมล้ำทั้งด้านการเข้าถึงและคุณภาพของการบริการทางการศึกษา การขาดความเชื่อมโยงระหว่างทักษะในการทำงานจริงและการจัดการเรียนการสอน ในสถาบันการศึกษา รวมถึงการขาดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพสูงสุดของตนเองได้ เป็นความท้าทายที่สำคัญของประเทศ อีกทั้ง การขับเคลื่อนการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะไปสู่การปฏิบัติยังขาดการสร้างความเข้าใจและองค์ความรู้กับผู้ปฏิบัติทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเพียงพอและชัดเจน รวมถึงสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ยังไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์และการส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายในฐานะพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งจะเป็นจุดคานงัดในการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของวัยเรียน/วัยรุ่น ทั้งนี้ อีกหนึ่งความท้าทายสำคัญคือการปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและยืดหยุ่น สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย มุ่งเน้นการสร้างศักยภาพผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยเฉพาะครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้เล่นสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งด้านการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่เหมาะสมของตนเองในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประจำวันให้สำเร็จลุล่วง โดยเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะหลักที่จำเป็น อาทิ การจัดการตนเอง การคิดขั้นสูง การสื่อสาร การรวมพลังทำงานเป็นทีม การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยี ผ่านการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง และสามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริง การยกระดับการอาชีวศึกษาโดยส่งเสริมการฝึกประสบการณ์ร่วมกับผู้ประกอบการมากขึ้น รวมถึงการสร้างแรงจูงใจ อาทิ ค่าตอบแทนระหว่างฝึกปฏิบัติ การจ้างงานหลังฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้จะต้องมีการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นที่ปลอดภัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่โอรับคนทุกกลุ่มวัย และสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างหลากหลาย รวมไปถึงการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่สะท้อนความต้องการเชิงบริบทเพิ่มขึ้น อีกทั้งส่งเสริมบทบาทของอุดมศึกษาในการทำ Innovation Sandbox เพื่อผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนการพัฒนานโยบายและมาตรการการพัฒนากำลังคนที่ยึดหลักความเสมอภาคและเป็นธรรม เพื่อสร้างการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ รวมถึงต้องมีความยืดหยุ่น สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินและบริบทที่ท้าทายในอนาคตได้

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

แรงงานมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต มีทักษะอาชีพสูง
ตระหนักในความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ
สามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ตามพลวัตของโครงสร้าง
อาชีพและความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

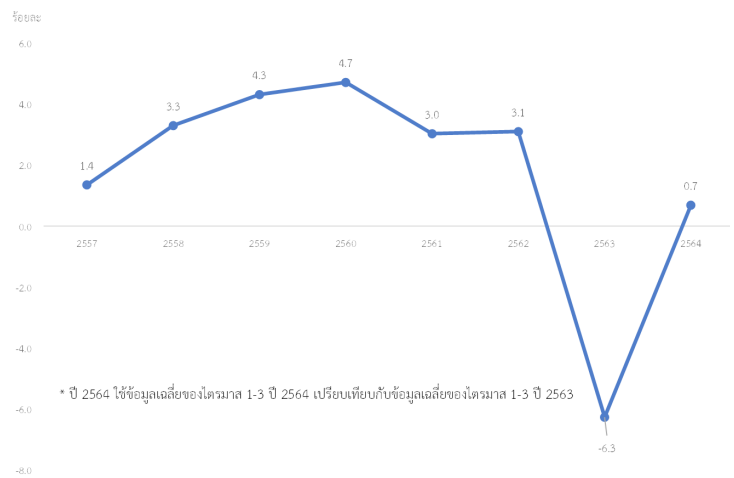
ผลิตภาพแรงงาน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5

การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงานมีจุดเน้นการพัฒนาในการพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ตามหลักการทำงานที่มีคุณค่า โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานให้เกิดความเชื่อมโยงระบบข้อมูลสถานการณ์แรงงาน ความต้องการแรงงาน/ค่าจ้าง/การอบรม และข้อมูลแรงงานรายบุคคล ส่งเสริมการพัฒนาทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ระบบการรับรองสมรรถนะแรงงาน การส่งเสริมการมีงานทำอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีกลไกบริหารจัดการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและยกระดับศักยภาพแรงงานที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะแรงงาน ทั้งนี้ ความท้าทายของการพัฒนาในด้านการยกระดับศักยภาพแรงงาน คือ การที่แรงงานส่วนใหญ่ที่ได้รับโอกาสในการเข้ารับการฝึกทักษะหรือการฝึกอบรม เป็นแรงงานที่อยู่ในระบบทำให้แรงงานนอกระบบยังคงขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงาน

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย จากข้อมูลอัตรา
การขยายตัวของผลิตภาพแรงงาน (ร้อยละต่อปี)
คำนวณจากสัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อผู้มีงานทำของปี 2564 (ใช้ข้อมูลไตรมาส 1-3 ปี 2564) พบว่า ขยายตัวได้จากปีก่อนหน้าเล็กน้อย หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.7 ต่อปี มีมูลค่าเท่ากับ 271,633 บาท/คน/ปี แม้ว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นแต่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุที่ร้อยละ 2.5 ต่อปี เป็นปีที่สองติดกัน สำหรับการขยายตัวของผลิตภาพแรงงานต่ำกว่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุ ซึ่งก่อนปี 2562 อัตราการขยายตัวของผลิตภาพแรงงานขยายตัวได้ดีอยู่ที่ร้อยละ 1.4 - 4.7 ทั้งนี้ เป็นผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในช่วงปี 2563 - 2564 และการใช้มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดที่เข้มงวดทำให้เศรษฐกิจหดตัวรุนแรง ส่งผลต่อเนื่องถึงผลิตภาพแรงงานที่ยังไม่สามารถขยายตัวได้เหมือนช่วงก่อน

อัตราการขยายตัวของผลิตภาพแรงงาน

ที่มา: ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ
และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา ในช่วงปี 2564 จากนโยบายหลักของรัฐบาลที่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การยกระดับศักยภาพของแรงงาน ได้มีการดำเนินนโยบายเพื่อยกระดับผลิตภาพแรงงานที่สำคัญ ประกอบด้วย การบริการฝึกทักษะออนไลน์ของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานที่ได้เปิดโอกาสให้แรงงานสามารถเรียนรู้ทักษะอาชีพผ่านระบบออนไลน์ที่มีความครอบคลุมทั้งด้านงานช่าง งานบริการ รวมถึงการฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ และการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนทักษะและเปลี่ยนสายอาชีพให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน อุตสาหกรรมเป้าหมายและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่มีโครงการมากถึง 17 โครงการหลัก อาทิ โครงการฝึกอบรมความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยี ใน 6 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (ดิจิทัล ระบบอัตโนมัติ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ ชีวภาพ ปัญญาประดิษฐ์ และหุ่นยนต์) โครงการยกระดับเพื่อเพิ่มศักยภาพฝีมือและสมรรถนะแรงงาน โครงการเพิ่มทักษะกำลังแรงงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โครงการพัฒนาฝีมือแรงงานนานาชาติ เพื่อการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และโครงการพัฒนาทักษะแรงงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก นอกจากนี้ ยังมีการเตรียมความพร้อมให้แก่กำลังแรงงานใหม่ที่กำลังจะเข้าสู่ตลาดแรงงาน อาทิ โครงการบัณฑิตพันธุ์ใหม่ ที่มีการปรับรูปแบบการเรียนรู้และการสอนเพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ในปี 2564 ยังคงมีการสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 อีกครั้งหนึ่ง ต่อเนื่องเป็นปีที่ 2 ส่งผลให้เศรษฐกิจชะลอตัวอีกครั้งจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ลดลง เนื่องจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดที่มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น ทำให้การฟื้นตัวของสถานประกอบการกิจการได้รับผลกระทบ อีกทั้งทำให้เกิดการว่างงานระยะยาว อาจส่งผลให้กำลังแรงงานไม่ได้ใช้ทักษะที่มีเป็นระยะเวลานานจนเกิดความรู้สึกละเลยทักษะ และในปัจจุบันมีการจ้างงานอย่างไม่เต็มศักยภาพพบว่า มีแรงงานทำงานต่ำกว่าระดับเป็นจำนวนมาก ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยของแรงงานลดลงอย่างมากจากช่วงเวลาปกติ นอกจากนี้ผลกระทบจากการแพร่ระบาดยังส่งผลถึงรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปจนถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานในอนาคต แต่สำหรับผลิตภาพแรงงานอาจปรับตัวดีขึ้นจากการที่สถานประกอบการใช้เทคโนโลยีสูงขึ้นในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ปัจจุบันผลการดำเนินการยังคงอยู่ต่ำกว่าเป้าหมายพอสมควร ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบของภาคเศรษฐกิจที่หดตัวจากการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ต่อเนื่องกันในช่วงปี 2563 - 2564 อีกทั้งการสูญเสียทักษะของแรงงานจากการจ้างงานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยระยะต่อไปอาจต้องเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมเพื่อให้เกิดการจ้างงานอย่างเต็มศักยภาพมากขึ้น และให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับการจูงใจให้แรงงานเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับทักษะความสามารถของแรงงานและรองรับการเปลี่ยนแปลงของความต้องการแรงงานที่อาจมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต และการเร่งจัดทำฐานข้อมูลความต้องการของตลาดแรงงานที่จะเป็นข้อมูลให้แรงงานทราบถึงแนวโน้มความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป อาจต้องมีข้อมูลถึงระดับสมรรถนะของแรงงานที่นายจ้างต้องการ ควบคู่กับการสนับสนุนให้สถานประกอบการกิจการส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะให้กับแรงงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการทักษะแรงงานและการประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี รวมถึงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการผลิตทั้งภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตรกรรม สำหรับภาครัฐอาจสนับสนุนการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการพัฒนาทักษะความรู้อย่างต่อเนื่องและเปิดหลักสูตรที่มีความหลากหลายตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่อาจดำเนินการร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ โดยเปิดโอกาสให้กับแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบให้สามารถพัฒนาตนเองได้จากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนตัว และอาจมีการสนับสนุนในลักษณะการร่วมจ่ายหรือการให้คูปองสำหรับการฝึกอบรมให้กับสถานประกอบการในการจัดการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ในหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีค่าใช้จ่ายสูงที่มีผลสัมฤทธิ์สูงในการยกระดับคุณภาพและทักษะแรงงานของสถานประกอบการอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

110402

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาและยกระดับศักยภาพวัยแรงงาน

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

มีคนไทยที่มีความสามารถและผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ
เข้ามาทำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม
ในอุตสาหกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

สัดส่วนกำลังแรงงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มขึ้นร้อยละ 10

การบรรลุเป้าหมายเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในมิติการยกระดับศักยภาพของทุนมนุษย์ด้วยสัดส่วนกำลังแรงงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นกระบวนการที่ต้องใช้การพัฒนาเพื่อบรรลุผลลัพธ์ในระยะยาว สิ่งที่สำคัญคือจะต้องมีการสร้างฐานข้อมูลแรงงานที่แสดงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน และแนวโน้มเพื่อทิศทางการพัฒนาประเทศและโลกที่ส่งผลต่อความต้องการแรงงานทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับฐานข้อมูลแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติที่มีความเชี่ยวชาญวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในอุตสาหกรรมเป้าหมายรายบุคคลการพัฒนาทักษะแรงงานด้วยการส่งเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ที่ทันสมัยและมีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงต้องคำนึงถึงการให้สิทธิประโยชน์เพื่อสนับสนุนให้ชาวต่างชาติสามารถเข้ามาเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในประเทศ และสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายด้วยนโยบายภาครัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย สัดส่วนกำลังแรงงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปี 2564 (ใช้ข้อมูลเฉลี่ยไตรมาส 1-3 ของปี 2564) เท่ากับร้อยละ 9.7 ของกำลังแรงงานทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 14.6 ซึ่งบรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดว่าสัดส่วนกำลังแรงงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 สำหรับข้อมูลผู้ที่อยู่ระหว่างการศึกษาระหว่างปี 2564 - 2565 จากกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมพบว่า จำนวนนักศึกษาสาขาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเกือบทุกสาขา ซึ่งจะส่งผลให้ในอนาคตมีกำลังแรงงานด้านดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งดัชนี Global Talent Competitiveness Index: GTCI ปี 2564 ได้มีการประเมินจากศักยภาพการดึงดูด พัฒนา และรักษามูลค่าบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถของประเทศต่าง ๆ จาก 134 ประเทศ พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 68 ซึ่งอยู่ในอันดับที่ไม่สูงมาก เมื่อเทียบกับสิงคโปร์ และมาเลเซีย ที่อยู่ในอันดับที่ 2 และ 34 ตามลำดับ

¹ เทียบจากปี 2561 สำหรับปี 2564 ใช้ข้อมูลเฉลี่ยไตรมาส 1-3

ที่มา: การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา ในช่วงปี 2564 หน่วยงานของรัฐได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ ในการดึงดูดเด็กและเยาวชนเข้าสู่อาชีพนักวิจัยเพื่อสร้างแรงบันดาลใจผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อาทิ การเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก เยาวชน ประชาชน องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ เปิดโอกาสให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาและพิพิธภัณฑ์เทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์ สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ที่ส่งผลให้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ปิดชั่วคราว แต่การเปิดรูปแบบดังกล่าวทำให้การเรียนรู้ การสร้างแรงบันดาลใจและความสนใจในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้ อีกทั้งการเปิดแหล่งเรียนรู้ใหม่หลายแห่ง อาทิ จัตุรัสวิทยาศาสตร์ อพวช. เดอะ สตรีท รัชดา และ จัตุรัสวิทยาศาสตร์ อพวช. เชียงใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ทันสมัย สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กและเยาวชนให้มีความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีผ่านกิจกรรมที่สนุกและเข้าใจง่าย ตลอดจนยังเป็นการกระจายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงไปยังภูมิภาคมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าร่วมโครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับเด็กและเยาวชน ที่มีโครงการที่หลากหลายในรูปแบบออนไลน์ การสนับสนุนทุนการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา-อุดมศึกษา ให้มีการศึกษาต่อขั้นสูงในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการสนับสนุนและดึงดูดนักศึกษาและบุคลากรวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้าร่วมงานในห้องปฏิบัติการของศูนย์แห่งชาติ นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนทางวิทยาศาสตร์ (โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย โรงเรียนกำเนิดวิทย์ โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ และโรงเรียนเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์) โครงการห้องเรียนพิเศษวิทยาศาสตร์ โครงการพัฒนาอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับเด็กและเยาวชน สำหรับการสนับสนุนให้แรงงานต่างชาติที่มีทักษะสูง ผ่านโครงการ SMART Visa ที่เป็นวีซ่าประเภทพิเศษที่ให้สิทธิประโยชน์พิเศษแก่ชาวต่างชาติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทักษะสูงในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาทำงานในประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอุตสาหกรรม และกิจการเป้าหมายของประเทศ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าในปี 2564 ได้มีการบรรลุเป้าหมายของปี 2565 แล้ว แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับเด็กและเยาวชนรับรู้ เพื่อส่งผลต่อการเลือกศึกษาในอนาคตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างความรู้ให้กับผู้ประกอบการและนักเรียนถึงโอกาสทางด้านอาชีพทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้ง ยังมีประเด็นท้าทายเรื่องการสร้างโอกาสให้กับเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างทางเศรษฐฐานะทางสังคมให้มีโอกาสได้เข้าถึงความรู้ความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการเปิดพื้นที่ให้กับนักเรียนที่มีความสนใจและความสามารถทางวิทยาศาสตร์ได้แสดงศักยภาพ นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายจากภายนอกที่ประเทศต่าง ๆ ได้มีการดึงดูดแรงงานเข้าไปทำงานในประเทศต่าง ๆ อาทิ เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ภาครัฐยังคงต้องให้ความสำคัญกับการสำรวจและการสร้างฐานข้อมูลด้านกำลังคนของแต่ละสาขาอาชีพที่มีความจำเป็นต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในเชิงลึก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ที่ต้องมีการวิเคราะห์ความสมดุลระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างชาติ เพื่อวางแผนการผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงต่อความต้องการ อีกทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะการส่งเสริมและปลูกฝังความสนใจและใฝ่รู้ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างเสมอภาค ให้ความสำคัญและการใช้ประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์ถึงงานที่มีคุณค่าและความก้าวหน้าของเส้นทางสายอาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยการใช้ความสำเร็จของผู้ที่ประกอบอาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียน นักศึกษาที่มีความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีความมุ่งมั่นในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นได้ประกอบอาชีพ และใช้ความรู้ ความสามารถตามศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาประเทศต่อไป

แผนแม่บทย่อย

การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

ปี 2562

ปี 2563

ปี 2564

ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต
มีทักษะการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม
สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคมเพิ่มขึ้น

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายในปี 2565

จำนวนผู้สูงอายุมีศักยภาพมีงานทำและรายได้เหมาะสม เพิ่มขึ้นร้อยละ 10

โครงสร้างประชากรประเทศไทยและทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมสูงวัย เหตุเพราะอัตราการเกิดของประชากรมีแนวโน้มลดลง ประกอบกับประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น อันเป็นผลมาจากการรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ การมีสัดส่วนผู้สูงอายุในอัตราสูงนำมาซึ่งความไม่สมดุลของโครงสร้างประชากร เพราะทำให้เกิดผลกระทบในหลายมิติ ตลอดจนสถานการณ์ของไทยที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงถือได้ว่าผู้บริโภคมุ่ผู้สูงอายุเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูง และมีความต้องการครอบคลุมอยู่ในหลายธุรกิจ ดังนั้นการสร้างทัศนคติของคนในสังคมให้มองผู้สูงอายุว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพ สามารถพึ่งพาตนเอง และร่วมเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ ถือเป็นการเตรียมความพร้อมให้ทุกภาคส่วนสามารถรับมือกับสังคมผู้สูงอายุได้ในอนาคต

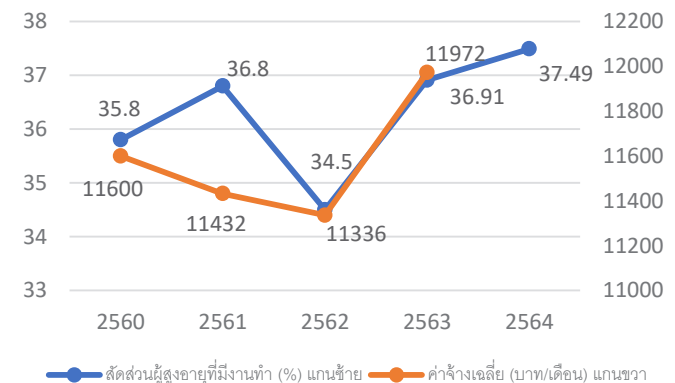

การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

110501

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย จากผลการสำรวจที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุหรือผู้ที่มิอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ส่งผลให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมของผู้สูงอายุ รวมทั้งเนื่องจากโครงสร้างของประชากรและโครงสร้างของกำลังแรงงานเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้สูงอายุที่ยังต้องทำงานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ในปี 2564 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) มีการรายงานผลสำรวจภาวะการทำงาน (การสำรวจแรงงาน) ของประชากร ไตรมาส 2 ของปีดังกล่าว พบว่ามีจำนวนผู้สูงอายุที่ทำงาน 4.78 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.49 จากจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 12.75 ล้านคน และเมื่อพิจารณาอัตราส่วนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีงานทำ พบว่า อยู่ที่ร้อยละ 37.49 ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยจากร้อยละ 36.91 ในปี 2563 และเมื่อพิจารณากิจกรรมทางเศรษฐกิจในปี 2563 พบว่ามีผู้สูงอายุทำงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 60.80 รองลงมาเป็นภาคการค้าและการบริการ ร้อยละ 29 และภาคการผลิต ร้อยละ 10.20 สำหรับค่าจ้างเฉลี่ยของผู้สูงอายุในปี 2564 ยังไม่มีการรายงานผลการสำรวจ ทั้งนี้ หากพิจารณาจากค่าจ้างหรือเงินเดือนเฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุอยู่ที่ 11,972 บาทเพิ่มสูงขึ้นจาก 11,336 บาท ในปี 2562 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาสถานภาพการทำงานและรายได้ของผู้สูงอายุจากการสำรวจในปี 2563 พบว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานในภาคการค้าและการค้าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสถานภาพการทำงานและรายได้ของผู้สูงอายุจากการสำรวจในปี 2563 พบว่า ผู้สูงอายุประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ร้อยละ 62.30 ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ร้อยละ 20.50 ลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 11.90 นายจ้าง ร้อยละ 3 ลูกจ้างรัฐบาล ร้อยละ 2.20 และการรวมกลุ่ม ร้อยละ 0.10 จากประเด็นสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีงานทำและรายได้ที่เหมาะสมยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่บรรลุไว้ที่ ร้อยละ 10 ในปี 2565 ส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ทันในห้วงระยะเวลาที่กำหนด

อัตราการขยายตัวของผลิตภาพแรงงาน

ที่มา: สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2563, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐ อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายในปี 2564 โดยส่วนใหญ่เป็นโครงการ/การดำเนินงานที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นสำคัญในหลากหลายมิติ เช่น มิติด้านสุขภาพ โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน โครงการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุมิติด้านเทคโนโลยี โครงการการพัฒนาและประยุกต์ใช้ Active Ageing Index (AAI) โครงการพัฒนาระบบการดูแลแบบองค์รวมต่อเนื่องและอัจฉริยะด้วยแนวคิดครอบครัวภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยมิติด้านเศรษฐกิจและสังคม โครงการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ โครงการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดเพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมีโครงการที่ส่งเสริมและบูรณาการการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตตามแผนแม่บทฯ ที่ไม่มุ่งเน้นเฉพาะผู้สูงอายุ อาทิ โครงการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุเป็นผู้ดูแลเด็กเล็กเชื่อมสัมพันธ์สองรุ่นสร้างคุณค่าชีวิตตามแนวคิด: ศูนย์ดูแลคนสองวัย (Intergeneration Care Center) ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวจะทำให้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน เนื่องจากการขาดแคลนกำลังแรงงานทำให้ GDP และผลิตภาพลดลง ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในการทำงานจึงเป็นกลุ่มที่มีความต้องการในตลาดแรงงาน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา แม้จะมีการสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับระบบดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุ เครือข่ายคุ้มครองทางสังคมของผู้สูงอายุ แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างเชิงประชากรอย่างรวดเร็ว การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่นคงของผู้สูงอายุยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญสำหรับประเทศไทย เนื่องจากกลไกบริหารจัดการ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ อาทิ นโยบาย มาตรการ กฎหมาย สวัสดิการผู้สูงอายุยังคงไม่ครอบคลุม อีกทั้งภาคีเครือข่ายคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุไม่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่สนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งทางกายภาพและทางสังคมที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ อาทิ โครงการปรับสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้สูงอายุ ให้เหมาะสมและปลอดภัยของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย โดยโครงการดังกล่าวมุ่งเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิต มีภาวะพลัดพลัง (Active Aging) เพื่อเสริมสร้างการเตรียมความพร้อมสำหรับสังคมสูงอายุของประเทศ นำไปสู่ความมั่นคงในชีวิตและการเป็นส่วนสำคัญของโครงสร้างประชากรประเทศที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคมต่อไป

